

Recenzja

osiągnięć **doktora Roberta Grochowskiego** w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji

1. Sylwetka Habilitanta

Doktor Robert Grochowski uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce w 2009 roku na podstawie rozprawy doktorskiej *Granice prawne i etyczne reklamy*, przygotowanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Jacka Sobczaka. Jednostką nadającą stopień był Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa.

Wcześniej, w 2005 roku otrzymał tytuł naukowy magistra filozofii w zakresie komunikacji społecznej, uzyskany na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w Instytucie Filozofii, na podstawie pracy magisterskiej pt. *Proces komunikacyjny w przekazie reklamowym – jego specyfika i skutki*, napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Stefana Frydrychowicza.

Uzyskanie przez Habilitanta tytułu magistra poprzedziło otrzymanie w 2003 roku tytułu licencjata w zakresie komunikacji społecznej w Wyższej Szkole Umiejętności Społecznych w Poznaniu na podstawie pracy licencjackiej *Reklama wyrobów tytoniowych w Polsce. Teoria i praktyka*, przygotowanej pod kierunkiem dr. Tomasza Naganowskiego.

ALT.

Ponadto, dr Robert Grochowski jest absolwentem studiów podyplomowych w zakresie reklamy i promocji, ukończonych w 2006 roku w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Habilitant od 2011 roku jest zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku wykładowcy w Akademii Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu.

W oparciu o umowy cywilno-prawne zatrudniony był w Collegium Europaeum Gnesnense UAM (2005-2009), Wyższej Szkole Bezpieczeństwa w Poznaniu (2010), na Wydziale Filologii Polskiej i Klasycznej UAM, oddział zamiejscowy w Kaliszu (2011-2013) i Katedrze Dziennikarstwa, Nowych Mediów i Komunikacji Społecznej UKW w Bydgoszczy (2015-2016).

2. Ocena wskazanego osiągnięcia naukowego

Przedmiotem postępowania awansowego jest cykl zatytułowany *Nielegalne i szkodliwe treści w internecie. Perspektywa politologiczno-prawna*, na który składa się 5 publikacji z lat 2011-2022. W skład cyklu wchodzi 1 monografia, 3 artykuły w czasopismach naukowych i 1 artykuł w pracy zbiorowej:

1. R. Grochowski, *Polityka Unii Europejskiej wobec treści nielegalnych w internecie*, Wydawnictwo Naukowe FNCE, Poznań 2022, ss. 713, ISBN 978-83-67372-14-5.

2. R. Grochowski, *Treści nielegalne w postaci mowy ekstremalnej w cyberprzestrzeni jako zjawisko «kultury» internetowej*, (w:) P. Jaroszyński (red.), *Filozofia a cywilizacja. W rocznicę śmierci É. Gilsona i M.A. Krąpcza OP*, „Człowiek w kulturze. Pismo poświęcone filozofii i kulturze” 28/2018, s. 459-478, ISSN 1230-4492.

3. R. Grochowski, *Communication via le Web – Bienfait ou méfait?*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne”, nr 3/2016, s. 293-309, ISSN 1731-7517.

4. R. Grochowski, *Ekspansywny wpływ cyberprzestrzeni na tożsamość człowieka*, „Fides, Ratio et Patria. Studia Toruńskie” t. 9/2018, s. 51-64, ISBN 978-83-7631-847-9, ISSN 2392-1463.

5. R. Grochowski, *Inżynieria społeczna - zagrożeniem dla bezpieczeństwa informacji w sieci*, (w:) M. Baranowska-Szczepańska, J. Karwat (red.), *Bezpieczeństwo współczesnego świata – edukacja, media i kultura*, Poznań 2011, s. 119-128, ISBN 978-83-61449-36-2.

A.T.

Jak pisze Habilitant w swoim autoreferacie, problematyka którą zajmował się od lat, została zwieńczona w monografii pt. *Polityka Unii Europejskiej wobec treści nielegalnych w internecie*. Autor określił tę pracę jako najważniejszą dla Niego i stanowiącą fundamentalny element Jego dorobku naukowego, stanowiącego „podstawę ubiegania się o nadanie tytułu doktora habilitowanego” (s. 7. autoreferatu). Z obowiązku recenzenta należy zauważyć, że Habilitantowi zapewne chodzi o stopień doktora habilitowanego, nie zaś o tytuł (o stopniu pisze, tym razem prawidłowo, w przypisie 10 autoreferatu; w dalszej części pracy określenia te stosuje niestety zamiennie), a także to, że mimo powyższej własnej oceny Autora dotyczącej monografii, nie zdecydował się wskazać tę książkę jako osiągnięcie, a jedynie włączyć ją w cykl i dopiero w połączeniu z innymi pracami, przedłożyć jako osiągnięcie do oceny.

Jak wyjaśnia Habilitant w swoim autoreferacie, zainteresowania treściami nielegalnymi i szkodliwymi w internecie rozpoczęły się w jego przypadku od zwrócenia uwagi na mowę ekstremalną w odniesieniu do wolności wypowiedzi - wolności słowa, postrzeganej jako podstawowy element praw człowieka. Z czasem zainteresowania te poszerzył o problematykę bezpieczeństwa informacji w sieci na gruncie wykorzystywania inżynierii społecznej, o wpływ cyberprzestrzeni na tożsamość człowieka, a także o zagrożenia, jakie niesie z sobą internetowa komunikacja. Jak podkreśla „istotnym powodem wpływającym na podjęcie głównego tematu mojego osiągnięcia naukowego stało się powstające coraz większe zagrożenie ze strony internetu w kontekście problematyki politologiczno-prawnej” (s. 4. autoreferatu).

Należy zgodzić się z Habilitantem, że przedmiot badań stanowi aktualny i nieskończony obszar eksploracji naukowej, a także, że nadal brakuje w polskiej i zagranicznej literaturze naukowej prac o charakterze politologicznym, odnoszących się do omawianej problematyki. Zarówno monografią, którą Autor uznaje za fundamentalny element swojego dorobku naukowego, jak również pozostałymi publikacjami składającymi się na cykl zatytułowany *Nielegalne i szkodliwe treści w internecie. Perspektywa politologiczno-prawna*, Autor stara się wypełnić tę lukę. W opinii recenzentki udało mu się to.

Uwarunkowania politologiczno-prawne odniesione zostały w monografii głównie do kwestii ustawodawstw państw członkowskich i całej Unii Europejskiej w oparciu o porównanie ich np. z polityką cyberprzestrzeni USA. Autor odniósł się także do takich zagadnień, jak kultura internetowa, komunikacyjne zagrożenia, ekspansywny wpływ z wykorzystaniem inżynierii społecznej czy granice wolności wypowiedzi.

Celem, który wyznaczył sobie Habilitant było ukazanie, że polityka Unii Europejskiej nie nadąża w swoich rozwiązaniach za rozwojem cyberprzestrzeni. Za cele poboczne przyjął scharakteryzowanie czynników utrudniających zwalczanie cyberzagrożeń, ukazanie

odpowiedzialności dostawców usług internetowych i egzekwowanie zasad odpowiedzialności na gruncie unijnym i krajowym a także wskazanie instrumentów pozaprawnych i prawnych, służących walce z nielegalnymi i szkodliwymi treściami w internecie. Za dodatkowy cel dr Grochowski uznał także pokazanie, że poruszanie się po cyberprzestrzeni „powinno być przemyślane tak, aby było dobrodziejstwem, a nie zagrożeniem” (s. 6. autoreferatu), a także ukazanie negatywnego wpływu cyberprzestrzeni, głównie internetu i związanych z nim różnych rodzajów zabiegów manipulacyjnych. W pracy Habilitant odniósł się także do wolności słowa i granicy tej wolności w związku z wykorzystywaniem w sieci mowy ekstremalnej oraz do kwestii odróżnienia treści nielegalnych od treści szkodliwych.

Należy docenić fakt, że mimo, jak zaznacza Habilitant, prowadzenie badań na potrzeby monografii nie należało do zadań całkowicie bezpiecznych, Autor się ich podjął, mimo trudności opisanych w autoreferacie. Jak podkreśla, odwiedzanie stron internetowych zawierających treści dotyczące radykalnego islamu czy różnych odmian współczesnego faszyzmu czy też stron poświęconych pedofilii mogło się skończyć dla Autora przykrymi konsekwencjami. Warto odnotowania jest także fakt, iż jak zaznacza dr Grochowski, prace badawcze prowadził samodzielnie „przy braku jakichkolwiek środków zewnętrznych” (s. 11. autoreferatu).

Na potrzeby pracy badawczej Autor sformułował tezy badawcze:

Teza I. Nie istnieją obecnie narzędzia polityczne i prawne do kompleksowego zwalczania nielegalnych i szkodliwych treści w internecie. Przestrzeganie na terenie Unii Europejskiej reguły, według której prawo unijne stoi ponad prawem krajowym, w niektórych tylko krajach niweluje nadmierne pojawianie się tego typu treści, a w wymiarze międzynarodowym obowiązujące normy często są łamane. Częściowo pomocna w tego typu zabiegach okazuje się być konkretna wiedza, zdrowy rozsądek oraz świadomość, co do samych możliwości pojawienia się nielegalnych treści.

Teza II. Nadal występują czynniki, które komplikują zwalczanie treści nielegalnych i szkodliwych w internecie powodując, że na obszarze tym treści tego typu stanowią większe zagrożenie niż ich klasyczne formy w realnym świecie. Do czynników tych zaliczyć należy m.in. wspomniany już w pierwszej tezie ciągły brak konkretnych uregulowań karno-prawnych, jak również instytucjonalnego nadzoru nad ich przestrzeganiem; zbyt mało precyzyjną i wymagającą politykę Unii Europejskiej i Polski, która jest nieadekwatna do szybkiego rozwoju cyberprzestrzeni i nieustannego zwiększania się jej zasięgu, dając prawie że nieograniczone możliwości dostawcą usług hostingowych.

W oparciu o powyższe tezy, Autor sformułował dwa główne pytania badawcze: 1) Czy treści nielegalne i szkodliwe w internecie faktycznie stanowią tak duże zagrożenie dla ochrony bezpieczeństwa państwa oraz godności i prywatności człowieka?, oraz 2) Czy Unia Europejska i Polska są w stanie stworzyć przepisy, które przestrzegane będą w stosunku do treści nielegalnych i nadążą za postępem cyberprzestrzeni? Sformułował także pytania pomocnicze: Czy wolność wypowiedzi w internecie może posiadać większą kontrolę?; Czy internet, który jest tylko wirtualną płaszczyzną można ujarzmić, co do treści nielegalnych oraz szkodliwych i za pomocą czego?; Jak miałyby brzmieć unijne i krajowe przepisy kontrolujące rzeczywiście internet, a przede wszystkim jego treści?; Czy staną się one realne do przestrzegania w internecie?; Czy można zmniejszyć wyłączenie odpowiedzialności dostawców i operatorów usług internetowych?; Jak wyglądają i czy są skuteczne rozwiązania polityczne i prawne Unii Europejskiej w stosunku do Rady Europy oraz ONZ? a także czy orzecznictwo unijne oraz międzynarodowe jest przestrzegane w tym zakresie? Pytaniem, którym Habilitant chciał zwięźliwie wszystkie powyższe pytania stało się pytanie: Czy przepisy odnoszące się do dwóch głównych wartości, których dotyczy praca, tj. ochrony bezpieczeństwa oraz prywatności i godności człowieka, są przestrzegane w ramach polityki i prawa Unii Europejskiej oraz jej członków?

Jak informuje w swym autoreferacie Habilitant, do wyszczególnionych wcześniej tez sformułował hipotezy badawcze:

Hipoteza I. Treści nielegalne i szkodliwe w internecie są dużym zagrożeniem dla państw i społeczeństw, a całkowita ich eliminacja z internetu jest niemożliwa.

Hipoteza II. Wprowadzenie większej współpracy pomiędzy członkami Unii Europejskiej i na obszarze międzynarodowym, jak również powstanie nowych wspólnych przepisów mogłoby jednak zniechęcić częściowo autorów owych treści do ich zamieszczania czy przekierowywania na inne serwery, co z kolei zwiększyć by mogło bezpieczeństwo w cyberprzestrzeni.

Hipoteza III. Dostawcy usług online, ze względu na swoją rolę w internecie oraz środki i zdolności technologiczne dotyczące usług, które świadczą, powinni zostać szczególnie zobowiązani do zwalczania nielegalnych treści rozpowszechnianych przy wykorzystaniu świadczonych przez siebie usług. Powinno to polegać na posiadaniu możliwości szybkiego podejmowania decyzji dotyczących możliwych działań w odniesieniu do nielegalnych treści w internecie oraz na obowiązku wprowadzenia skutecznych i odpowiednich zabezpieczeń, ale w taki sposób, by nie usuwać treści zgodnych z prawem.

Hipoteza IV. Ze względu na szczególnie charakter walki z treściami o charakterze terrorystycznym w internecie, przepisy dotyczące zwalczania tego typu treści powinny zostać uzupełnione o szczegółowe zalecenia odnoszące się do zwalczania treści o charakterze terrorystycznym. Zważając na ten fakt, powinno się zagwarantować płynną, skuteczną oraz odpowiednią współpracę między właściwymi organami, jak również dostawcami usług hostingowych.

Jak pisze Habilitant, powyższe hipotezy umożliwiły mu postawienie dodatkowych pytań eksploracyjnych: Czy wykorzystanie takich technik jak np. cyberbullyingu czy cyberstalkingu jest odpowiednio uregulowane prawnie i jaki wpływ mają owe techniki na społeczeństwo?; Czy wyodrębnienie przez Unię Europejską, z pośród niebezpieczeństw terrorystycznych, treści terrorystycznych jest odpowiednio mocno ugruntowane w przepisach prawa i możliwe do realizacji przez państwa członkowskie?; Czy istnieje faktyczna możliwość zwalczania treści nielegalnych w internecie na podłożu prawa międzynarodowego – ONZ, Rada Europy, Unia Europejska, Interpol, Europol, TSUE, ETPC?; Dlaczego w przypadku komunikatów reklamowych stosuje się w internecie zakazaną prawem dyskredytację, znając dane reklamodawcy?; Czy dyrektywa o handlu elektronicznym oraz dyrektywa NIS dotycząca bezpieczeństwa sieci i informacji gwarantują odpowiednią odpowiedzialność podmiotów w internecie?; Czy w polskim prawie powinny obowiązywać zapisy dotyczące wyłączenia odpowiedzialności usługodawcy, a jeśli tak to czy w obecnej formie?; Czy prawo do zapomnienia, które korzysta z adresów IP ma szansę być w pełni egzekwowane na terenie Unii Europejskiej?; Czy istnienie i działalność w Polsce Zespołu CERT (CSIRT) oraz policji ma jakieś większe znaczenie dla bezpieczeństwa w sieci?; Czy inicjatywy Unii Europejskiej i państw członkowskich co do zapobiegania rozpowszechniania treści nielegalnych w sieci, w postaci zwiększania poziomu świadomości i wiedzy, współpracy, netykiet, systemów samokontroli, filtrowania, wykrywania półautomatycznego, oflagowania, prawa potwierdzonej tożsamości, infolinii, procedury „zauważ i zareaguj”, kontroli rodzicielskiej itp. stworzą teraz lub w przyszłości realne szanse, co do zapobiegania rozpowszechnianiu się treści nielegalnych i szkodliwych w internecie?

Powyższy zabieg z tezami, pytaniami badawczymi głównymi i pomocniczymi, hipotezami oraz dodatkowymi licznymi pytaniami eksploracyjnymi, w ocenie recenzentki powoduje chaos metodologiczny. O ile można założyć, że sformułowanie tez stanowi dla Habilitanta punkt wyjścia do badań własnych, o tyle hipotezy powinny być sformułowane w oparciu o pytania badawcze, a nie w oparciu o tezy. Niepokojące jest też sformułowanie, że Habilitant „starał się potwierdzić” wspomniane hipotezy w monografii i uwzględnionych w dorobku artykułach (s.

10. autoreferatu). Należy mieć nadzieję, że Autor stosując potoczne określenie miał na myśli weryfikację i falsyfikację przyjętych hipotez, i że w tym przypadku nie mamy do czynienia z nastawieniem Habilitanta na potwierdzanie hipotez, co jak wiadomo, miałyby duże konsekwencje dla wyników badań. Na następnej, 11. stronie autoreferatu dr Grochowski pisze już o poddaniu weryfikacji postawionych hipotez badawczych, niemniej jednak ten brak precyzji w pisemnych wypowiedziach Habilitanta dotyczących m. in. metodologii budzi zastrzeżenia.

Cezura czasowa monografii, najobszerniejszego elementu cyklu stanowiącego osiągnięcie poddane ocenie, obejmuje lata od lat 90. XX wieku do czasów obecnych ze szczególnym uwzględnieniem lat 2018, 2020 i częściowo 2021. Struktura książki oparta została na czterech rozdziałach, w których Autor kolejno: przedstawił podstawowe elementy cyberzagrożeń, omówił zagadnienie wolności wypowiedzi w internecie, scharakteryzował treści nielegalne w internecie jako czyny zabronione ze względu na charakter zawartych w nich informacji, a także przybliżył politykę Unii Europejskiej i Polski w zakresie bezpieczeństwa treści w internecie.

Mocną stroną pracy jest oparcie jej o bogaty zestaw źródeł i obszerną bibliografię. Także dobór metod badawczych należy uznać za udany; Habilitant dostosował właściwe metody do odpowiednich pól eksploracji badawczych: zastosował m. in. metodę analizy systemowej, metody historyczne, metodę instytucjonalno-prawną, metodę egzegetyczną, metodę komparatystyczną, a także analizę treści.

Wyniki badań opublikowane w monografii pozwoliły Autorowi na częściową weryfikację hipotezy I w odniesieniu do treści nielegalnych, hipotezy II z uwagi na fakt dalszej potrzeby lepszej koordynacji i zwiększenia zaangażowania całej Unii Europejskiej, w tym państw członkowskich, w eliminację z internetu wszelkiego rodzaju nielegalnych treści, hipotezy III – w obszarze zmiany polityki dotyczącej dostawców usług online, a także hipotezy IV - w kwestii uzupełnienia istniejących unormowań o zalecenia dotyczące stricte terrorystycznych treści.

Pozostałe cztery elementy cyklu także dotyczyły treści nielegalnych i szkodliwych w internecie.

Pierwszy z nich pt. *Treści nielegalne w postaci mowy ekstremalnej w cyberprzestrzeni jako zjawisko «kultury» internetowej*, poświęcony został mowie ekstremalnej w postaci hejtu. Dobór metod badawczych również w tym przypadku należy uznać za trafny. Autor wykorzystał metodę analizy systemowej, analizy treści, dedukcyjną, a także egzegetyczną. W artykule tym Habilitant ukazał zagrożenia wynikające m.in. z różnic w określeniu treści nielegalnych i szkodliwych w poszczególnych krajach; wskazał treści, które najbardziej obrażają wartości i uczucia innych osób; z punktu widzenia definicyjnego ukazał czym jest mowa nienawiści i

kogo lub czego dotyczy; a także pokazać różnicę pomiędzy przestępstwem z nienawiści i incydemem mowy nienawiści. Autor w tekście wykazał konieczność uwzględniania przez inicjatywy międzynarodowe różnych standardów etycznych obowiązujących w różnych krajach po to, by zapewnić ochronę danego społeczeństwa przed obraźliwymi materiałami, przy jednoczesnym zapewnieniu wolności słowa. Wykazał także, że nielegalne i również szkodliwe treści są poważnym problemem o charakterze politycznym, handlowym i prawnym, który powinien być rozwiązany zarówno w danym państwie członkowskim, jak i w całej Unii Europejskiej, oraz że należałoby wzmocnić współpracę sądową i policyjną między państwami członkowskimi Unii Europejskiej oraz poprawić międzynarodową współpracę z głównymi partnerami z krajów trzecich. W artykule Habilitant przybliżył też zjawisko hejtu, ukazując go jako pseudokulturę internetową. Wyniki badań opublikowane w artykule pozwoliły na częściową weryfikację hipotez I, II i III.

Trzeci i czwarty element cyklu zgłoszonego przez Habilitanta jako osiągnięcie, którymi są artykuły: *Communication via le Web – Bienfait ou méfait? (Komunikacja w cyberprzestrzeni – dobrodziejstwo czy zagrożenie?)* i *Ekspansywny wpływ cyberprzestrzeni na tożsamość osobową człowieka* jedynie częściowo wpisują się w ramy pola badawczego dotyczącego nielegalnych i szkodliwych treści w internecie jako problemu politologiczno-prawnego. Artykuł poświęcony komunikacji w cyberprzestrzeni dotyczy głównie uzależnień internetowych, zaś tekst poruszający kwestię wpływu cyberprzestrzeni na tożsamość ludzką zawiera przede wszystkim treści ściśle związane z tytułem artykułu.

Wyniki badań przeprowadzonych na potrzeby trzeciego i czwartego elementu cyklu pozwoliły jednak Autorowi na weryfikację hipotezy I wskazującej, że treści nielegalne w internecie są dużym zagrożeniem dla państw i społeczeństw, a całkowita ich eliminacja z internetu wydaje się być niemożliwa. Z kolei w artykule poświęconym wpływowi cyberprzestrzeni na tożsamość ludzką Habilitant fragmentarycznie nawiązał do treści terrorystycznych, które, jak określił, pod fasadą zmienionej tożsamości mogą być rozpowszechniane w internecie, co z kolei pozwoliło Autorowi na weryfikację hipotezy IV.

Ostatni, piąty element cyklu - rozdział pt. *Inżynieria społeczna - zagrożeniem dla bezpieczeństwa informacji w sieci*, został zakwalifikowany przez Habilitanta do głównego osiągnięcia ze względu na fakt, iż omawianą kwestię włamań komputerowych z wykorzystaniem socjotechniki oparł na szkodliwych treściach, które są wykorzystywane do tych włamań.

Wyniki badań przeprowadzonych na potrzeby ostatniego elementu pozwoliły na weryfikację hipotezy I, odnoszącej się do zagrożeń w postaci nielegalnych i szkodliwych treści

oraz hipotezy II, dotyczącej m.in. lepszej współpracy, mającej na celu zwiększenie bezpieczeństwa w internecie.

Przedstawione publikacje w ocenie recenzentki spełniają wymóg uznania je za cykl. Tytuł *Nielegalne i szkodliwe treści w internecie. Perspektywa politologiczno-prawna* odzwierciedla zawartość cyklu i jest adekwatny do treści w nim zawartych. Wspólnym mianownikiem wszystkich elementów cyklu, odnoszącym się do problematyki politologiczno-prawnej, są nielegalne i szkodliwe treści w internecie, występujące pod różnymi postaciami.

Przedstawione do recenzji osiągnięcie dowodzi, że Habilitant posiada szeroką wiedzę teoretyczną z zakresu nielegalnych i szkodliwych treści w internecie, a także doświadczenie badawcze. Publikacje składające się na osiągnięcie, mimo wszystkich zgłoszonych zastrzeżeń, prezentują dobry poziom merytoryczny.

Habilitant precyzyjnie określił cele cyklu i w oparciu o starannie opisane w autoreferacie dobrane metody badawcze, zrealizował je.

Z perspektywy nauk o polityce i administracji istotne jest sformułowanie przez Autora wniosków i określenie sposobów ich wykorzystania w obszarze dyscypliny, a także wniesienie do nauk o polityce postulatu usystematyzowania i usprawnienia lub utworzenia nowych, odpowiednich organizacji krajowych, europejskich i światowych, których celem i zadaniem będzie dokonywanie penetracji potencjalnych zagrożeń oraz przygotowanie odpowiednich nowych regulacji dotyczących *stricte* cyberbezpieczeństwa. Należy jednak podkreślić, że wspomniany postulat ma charakter interdyscyplinarny, który może być skierowany także do dyscypliny nauki o bezpieczeństwie.

Podsumowując tę część oceny dorobku i doceniając wysiłek naukowy Habilitanta stwierdzam, że mimo opisanych powyżej zastrzeżeń i wątpliwości, zgłoszony cykl spełnia kryteria osiągnięcia naukowego, o których mowa w obowiązujących przepisach prawa oraz stanowi istotny naukowo i oryginalny wkład w rozwój dyscypliny nauki o polityce i administracji.

3. Pozostała aktywność naukowa

Habilitant przedłożył także inne osiągnięcia naukowe; lista publikacji (poza osiągnięciem głównym) załączona do dokumentacji zawiera 47 elementów. Pod względem ilościowym dorobek ten jest zadowalający. W jego skład wchodzi:

- 5 monografii,
- 12 artykułów w czasopismach naukowych,
- 25 artykułów w pracach zbiorowych,

- 2 rozdziały w pracach zbiorowych (dwie wersje językowe – polska i angielska),
- 2 artykuły w elektronicznych wydaniach pokonferencyjnych międzynarodowych konferencji naukowych,
- 1 słowo wstępne do czasopisma naukowego.

Prace te odzwierciedlają kilka obszarów badawczych Habilitanta, dotyczących systemów komunikacyjnych i ich różnych aspektów czy problemów *stricto* politycznych. Odrębną grupę stanowią pojedyncze teksty dotyczące różnych zagadnień, np. polityki medialnej Kościoła, uprzedmiotowienia kobiet wynikającego z partycypacji w europejskich mediach, czy też negatywnej roli telewizyjnych przekazów w dobie pandemii COVID-19. Zastrzeżenia może budzić stosunkowo niewielka liczba artykułów opublikowanych w czasopismach, tym bardziej, że w dorobku Habilitanta kilkakrotnie powtarzają się te same tytuły czasopism, np. „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne” czy „Fides, Ratio et Patria. Studia Toruńskie”. Szkoda, że Autor nie zdecydował się poddać ocenie swoje teksty przez różne zespoły redakcyjne. W opinii recenzentki dużą wartością dla badacza i jego warsztatu jest współpraca z różnymi ośrodkami naukowymi; badacz powinien publikować na łamach różnorodnych czasopism naukowych, związanych z różnymi ośrodkami krajowymi i zagranicznymi.

Dr Grochowski uczestniczył w 42 konferencjach naukowych, jednak w zaledwie 20 z nich wygłosił referaty naukowe. To niewielka liczba, biorąc pod uwagę okres poddawany ocenie.

Habilitant jest członkiem-założycielem Polskiego Towarzystwa Naukowego Prawa Prasowego i Stowarzyszenia Filozoficznoliterackiego „Hermeneutica”, a także członkiem Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej.

Kilkukrotnie pełnił funkcję recenzenta artykułów przesłanych do czasopism oraz pracy pod redakcją. Był także redaktorem naukowym jednego numeru czasopisma „Zeszyty Naukowe, Bezpieczeństwo XXI wieku. Szanse. Zagrożenia. Perspektywy”.

Był uczestnikiem 6 projektów o charakterze naukowym, dydaktycznym, organizacyjnym i popularyzatorskim.

Przywołane wskaźniki naukometryczne są niskie:

- Sumaryczny impact factor na podstawie listy Journal Citation Reports (JCR) według bazy Web of Science – 0
- Liczba cytowań publikacji według bazy Web of Science – 0
- Liczba cytowań publikacji według bazy Google Scholar – 27
- Liczba cytowań publikacji według bazy Scopus - 0
- Indeks Hirscha według bazy Web of Science – 0
- Indeks Hirscha według bazy Google Scholar – 3

- Indeks Hirscha według bazy Scopus – 0
- Liczba punktów MNiSW – 1535 pkt.

Podsumowując stwierdzam, że pozostały dorobek naukowy także odpowiada wymaganiom stawianym pracom naukowym. W zakresie aktywności badawczej Habilitant posiada osiągnięcia spełniające kryteria do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego.

4. Ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego, popularyzatorskiego

Dorobek dydaktyczny Habilitanta jest duży; składają się na niego różnorodne elementy. W swoim autoreferacie dr Grochowski pisze o ponad dwudziestu przedmiotach, które prowadził na uczelniach, z którymi współpracował. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż w swoim dorobku promotorskim Habilitant ma 85 prac licencjackich oraz 26 prac magisterskich; zrecenzował 17 prac licencjackich i 4 prace magisterskie. Zajęcia prowadzone przez dr. Grochowskiego, jak podaje w autoreferacie, oceniane były przez studentów na ocenę bardzo dobrą, zaś przez osoby hospitujące zajęcia – na ocenę wyróżniającą. Również ostatnia ocena okresowa z dn. 27.01.2022 r. jest pozytywna. Do swojego dorobku dydaktycznego dr Grochowski zaliczył także pojedyncze wykłady dla słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Golubiu-Dobrzyniu czy studentów w ramach cyklu hydepark.pl, a także warsztaty dla studentów i licealistów. W zakresie dorobku dydaktycznego Habilitant posiada osiągnięcia spełniające kryteria do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego.

W ramach aktywności organizacyjnej Habilitanta na podkreślenie zasługuje kierowanie przez 9 miesięcy w 2017 roku Zakładem Promocji i Reklamy WSKSIM w Toruniu. W ramach pozostałego dorobku organizacyjnego dr Grochowski wymienia organizację 5 wyjazdów wraz z udziałem grupy studentów w konferencjach naukowych.

Do działalności związanej z popularyzacją nauki i innej działalności społecznej Habilitant zalicza współorganizację jednej konferencji, autorstwo jednego artykułu, udział w spotkaniu w sprawie edukacji medialnej zorganizowanym przez Przewodniczącą Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji - Witolda Kołodziejewskiego, a także przekazanie kilkudziesięciu książek naukowych Bibliotece Wyższej Szkoły Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu. Do tego obszaru działalności zalicza także swój udział w charakterze eksperta i szkoleniowca w działaniach związanych z tematyką około naukową dotyczącą spraw publicznych; tj. opracowanie w roku 2011 szczegółowego planu szkoleń w związku z realizacją szkoleń

pracowników w ramach unijnych środków obszaru „Kapitał Ludzki” oraz planu racjonalizacji wydatków dotyczących ubezpieczeń osób i mienia, w tym odpowiedzialności, a także narzędzi finansowania tego rodzaju ubezpieczeń dla firmy NAFTAOR sp. z o.o. W opinii recenzentki dorobek dotyczący powyższej aktywności należy uznać za niewielki, zwłaszcza uwzględniając oceniany okres.

Reasumując, w zakresie aktywności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej Habilitant posiada osiągnięcia spełniające kryteria do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego.

5. Konkluzja

Na podstawie złożonej dokumentacji stwierdzam, iż dorobek naukowy, dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski, w tym przedstawiony jako osiągnięcie badawcze cykl publikacji, **spełnia wymagania ustawowe i uzasadnia sformułowanie przeze mnie wniosku o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.**

Agnieszka Jurasić-Turek